

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

від 10.01.2025 р.

Здобувач ступеня доктора філософії – Іван ПОЛЮЖИН,

(власне ім'я, прізвище здобувача)

1994 року народження, громадянин України,

(назва держави, громадянством якої є здобувач)

освіта вища: закінчив у 2015 році Львівський національний університет імені Івана Франка

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю: мова і література (англійська)

(за дипломом),

працює на посаді начальника відділу з питань управління закупівлями в ТОВ «Джейбіл Консалтинг», с. Ротівка Ужгородського району Закарпатської області,

виконав акредитовану освітньо-наукову програму 035 «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»

(повне найменування закладу вищої освіти)

від «21» листопада 2024 року № 111/01-04, м. Ужгород, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – ЗИМОМРЯ Іван Миколайович, доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики перекладу факультету

міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Рецензентів –

БАНЬОІ Вероніка Федорівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

ХАРЬКІВСЬКА Олеся Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Офіційних опонентів – РОМАНЧЕНКО Алла Петрівна, доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців філологічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

КОВАЛЕНКО Наталія Дмитрівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «10» січня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Івану ПОЛЮЖИНУ на підставі публічного захисту дисертації «Зоофраземіка англійської та української мов: лінгвокультурологічний аспект» за спеціальністю 035 «Філологія».

Дисертацію виконано у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» МОН України, Ужгород.

Науковий керівник – Мар'яна ГОМІЩУК, кандидат філологічних наук, доцент, асистентка кафедри прикладної лінгвістики у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертаційна робота виконана на високому фаховому рівні, за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, аналізом зафіксованого фактичного матеріалу відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор, Іван Михайлович Полужин, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія» в галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Здобувач має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них в 11-ти опубліковано основні результати дисертації у фахових виданнях України (категорія Б), 2 – апробаційного характеру, у матеріалах наукових конференцій, 2 публікації – у закордонних виданнях, вони додатково відображають результати дисертації, що відповідає вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (зазначити наукові публікації):

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Полужин І. Універсальність та внутрішня форма фразеологічних моделей. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 1(41). С. 96–99.
2. Полужин І. Періодизація становлення фразеології як розділу мовознавства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 2(42). С. 86–90.
3. Полужин І.М. Порівняльно-зіставний підхід до аналізу міжмовних фразеологічних кореляцій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*. 2020. Вип. 9(77). С. 60–64.
4. Poluzhyn I. The Origin and Meaning of English Animalistic Idioms. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 1(43). С. 237–244.
5. Poluzhyn M., Poluzhyn I. English Animalistic Set Phrases of Verbal Semantics and their Ukrainian Equivalents. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2020. Вип. 2(44). С. 269–275.
6. Полужин І. Деякі дискусійні погляди на предмет та обсяг фразеології як галузі наукового знання. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Гельветика, 2020. Вип. 27. Т. 4. С. 33–36.
7. Полужин І. Лінгвоаксіологічні маркери українських і англійських зоофразем. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2021. Вип. 2(46). С. 193–198.
8. Полужин І., Венжинович Н. Теоретичні засади вивчення зоофразем в англійській та українській мовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 1(47). С. 216–224.
9. Poluzhyn I., Poluzhyn M. Linguistic and Cultural Peculiarities of English and Ukrainian Phrases with Zoonymic Component. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 2(48). С. 171–180.
10. Полужин І. Зоологічні компоненти у фраземній картині світу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 2(50). С. 361–366.
11. Poluzhyn I. On the Formation of Ukrainian and English Zoophrases. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 1(51). С. 107–117.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Полужин І. Відтворення українською мовою анімалістичних компонентів в англійських предметних і якісних фраземах. *Студії з філології та журналістики. зб. наук.*

праць». Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 23–24 квітня 2020 року). Ужгород: Говерла, 2020. Вип. 6. С. 68–72.

13. Венжинович П., Полюжин І. Проблеми граматичних трансформацій при перекладі фразеологізованих синтаксичних конструкцій. *Актуальні проблеми синтаксису, сучасний стан і перспективи дослідження*. Матеріали Міжнар. наук. конф., присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці 16–17 червня 2022 р.). Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 66–67.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

14. Полюжин І. До питання про тенденції розвитку фразеосемантики. *Новое в русской и славянской фразеологии: 16 наук. праць*. Оломоуць: Університет Палацького, 2020. С. 89–93 (Чехія).

15. Полюжин І. Зіставлення англійської та української зоофраземної номінації. *Knowledge, Education, Law, Management*, 2023. № 4 (56). S. 128–134 (Польща).

У дискусії взяли участь: голова – Іван ЗИМОМРЯ, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу). Висловив побажання прокоментувати трактування лінгвокультурологічного аналізу за відомою українською вченою Оленою Селівановою, а також привернув увагу до того, чи використовував дисертант у процесі дослідження зоофраземи з сучасної української та англійськомовної літератури. Зазначив, що його питання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження, яке цілком відповідає вимогам для присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія».

Рецензенти – Вероніка БАНЬОІ, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Висловила такі зауваження: Іван Михайлович, аналізуючи основу образності фраземи, уживає терміни *початковий денотат* та *первісний денотат* (с.58–59). Рецензент уточнила, чи вважає їх автор синонімами. У цьому контексті доречними були б також міркування дисертанта стосовно зв'язку понять *внутрішня форма* і *значення слова*. 2. У підрозділі 2.4 дисертант оперує термінами *метафора* й *аніمالістичний образ*, наприклад: «Метафора, що виникла на базі називання живої істоти у переносному значенні, фіксується словниками у відповідних статтях. Водночас усю систему асоціацій і конотацій, яка пов'язана в носіїв мови з уявленнями про певну тварину, птаха, комаху чи рептилію у проєкції на людину, є підстави назвати «аніمالістичним образом»» (с. 84). Було б добре дізнатися, як саме автор їх розмежує, дефініює та ілюструє. 3. У третьому розділі цілком логічно проаналізовано зоофраземи української й англійської мов. Загалом позитивно оцінюючи ілюстративний матеріал дисертації та якісну інтерпретацію зоокомпонентів у структурі аналізованих одиниць, у деяких випадках рецензент відзначає неточність або неповноту лінгвокультурологічного коментаря. Наприклад, твердження про те, що «в образі вовка актуалізуються винятково негативні конотації – 'ненаситний, кровожерливий, жорстокий', однак при цьому вовк асоціюється з удачею» (с. 108), потребує додаткових коментарів: рецензент погоджується, що в українській мові наявні фразеологізми з негативною конотацією (наприклад, *завити вовком*, *дивитися вовком*), проте це не означає, що вовк є виключно «символом невдачі», в українській фольклорній традиції ця тварина часто представлена сильною й хитрою. Варто уточнити, вважає рецензент, і таку думку дисертанта: «Більшість ознак, що входять до складу образу вовка в українській та англійській мовах, належать до ідеографічного поля «фізіологічний стан з негативними конотаціями»» (с.108). Образ вовка реалізує асоціативний зв'язок не лише з фізіологічним станом людини, але й із психічним (*завити вовком*, *хоч вовком вий*), може уособлювати егоїзм, ворожнечу (*глянути вовком*, *людина людині вовк*), досвід (*з'їсти вовка*, *не бачити смаленого вовка*) тощо. 4. Текст третього розділу подекуди переобтяжений енциклопедичною та різною так званою фоновою інформацією (сс. 93, 98, 114, 127, 137 та ін.), не пов'язаною у смисловому плані з актуалізацією концептів у зоофраземах, репрезентацією зоосемного сегмента у фраземних картинах світу. Рецензент зазначила, що зауваження мають лише рекомендаційний та уточнювальний характер і жодним чином не впливають на високу оцінку наукового рівня представленої дисертації, а автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія»:

Олеся ХАРЬКІВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови ДВНЗ Ужгородський національний університет. Висловила такі зауваження: 1. У другому розділі (с. 68) автор подає зоокомпоненти у вигляді списку, що може ускладнити сприйняття. Було б доцільно структурувати його, наприклад, за категоріями або тематикою, щоб читач легше міг зрозуміти взаємозв'язки між різними зоофразами. 2. У підрозділі 2.2 Іван Михайлович, аналізуючи усталеність як визначальну рису (фонового) знання, стверджує, що «носії рідної мови з певним предметом чи явищем повинні мати ту саму низку асоціацій, що й носії іншої мови» (с. 75). Рецензент зазначила, що це твердження є суперечливим, адже саме відмінність в асоціаціях, пов'язаних з певними предметами чи явищами в різних культурах, і є основною причиною непорозумінь. 3. О. Харківська вважає, що недоцільно виокремлювати зоофразами з номінацією *засць* (с. 110) та *кріль* (с. 132) в окремі мікротипи, оскільки, як слушно зазначає автор, обидва ці образи представляють невеликого полохливого звіра родини гризунів із коротким хвостом. Натомість, у роботі об'єднано такі номінації, як *бик* / *віл* / *буйвол* / *бугай* (с. 98) чи *баран* / *вівця* / *ягня* / *agneць* (с. 92), що виглядає логічним і узгодженим підходом. 4. Наукову роботу було б доцільно доповнити індексом досліджених зоокомпонентів та фразем із зазначенням їхніх варіантів, розміщеним у додатках. Усі зазначені зауваження не впливають на високу позитивну оцінку дисертації. Вони можуть стати основою для подальших досліджень автора, спрямованих на вдосконалення і розширення наукових напрацювань. Рекомендації переважно стосуються можливостей поглиблення окремих аспектів дослідження та уточнення його деталей, проте не зачіпають основної ідеї роботи та не зменшують її наукової цінності. Дисертаційна робота Івана Полюжина є самостійним, ґрунтовним, аналітичним дослідженням, написаним на актуальну тему, в ній вперше комплексно проаналізовано зоофразами англійської та української мов у лінгвокультурологічному аспекті. Автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія».

Офіційні опоненти – Алла РОМАНЧЕНКО доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців філологічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Висловила такі зауваження: 1. Компаративну фраземіку в роботі репрезентовано як нове мовознавче відгалуження (с.18). У зв'язку з цим І.М. Полюжин використовує низку термінів. Затребуваними в дослідженні й такими, якими активно послуговується здобувач, постають термінів одиниці *зоофраза*, *зоофраземне утворення*, *зоосемна фраза*, *зоофразеологізм*. Опонент вважає, що у вступі і в основних розділах роботи варто чіткіше визначитися з терміном на позначення досліджуваних одиниць, щоб було зрозуміло, чи це терміни-синоніми, чи автор вибудовує свою ієрархію значень для них. 2. Попри цілком достатню репрезентативну джерельну базу дисертаційної роботи, опонент зауважує, що потрібно було більше уваги звернути на іноземні наукові джерела, безпосередньо пов'язані з темою дослідження. 3. Також проф. А.П. Романченко зазначає, варто було опрацювати лексикографічні джерела однаковою мірою. 4. У назві параграфу 3.1.1 (с.92) вказано всі зоономени, що функціонують у фраземах, а в 3.1.9 – лише *кінь*, *мерин*, *лоша*, хоч у ньому йдеться і про інші зоономени. Опонент підкреслює, що висловлені думки в жодному разі не знижують високого наукового рівня виконаного дисертантом дослідження, воно цілком відповідає вимогам для присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія».

Наталія КОВАЛЕНКО, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Висловила такі зауваження: 1. У роботі ґрунтовно й всебічно проаналізовано здобутки в дослідженні компаративної фраземіки (у Вступі, Розділі 1), однак опонент вважає, що дисертантові чіткіше потрібно було сформулювати в роботі своє бачення термінів *концепт*, *лінгвокультурний концепт*, *мовна картина світу*, *фразеологічна картина світ* та ін., які складають теоретичну основу дослідження. 2. Зайвим видається повторення трактувань термінів *концепт*, *мовна картина світу* у різних підрозділах роботи (сс.52, 85–86). 3. В окремих частинах Розділу 3 дисертації бракує глибшого лінгвокультурологічного опису фразеологічних одиниць із аніمالістичним компонентом (див., наприклад, Розділ 3, сс.106, 126, 133). 4. Не завжди автор послідовно подає спільне й відмінне у фразеологізмах із ключовими словами-назвами тварин, птахів, комах в англійській та українській мовах (див., наприклад, Розділ 3, сс.137, 148, 165). Опонент підкреслила, що ці зауваження й рекомендації не применшують високої оцінки

самостійної та глибоко наукової праці І.М. Полюжина, виконаної з використанням сучасних джерел, методів та методик вивчення мови. Робота відповідає чинним вимогам. Автор цілком заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія»

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ID 7271 присуджує Іванові ПОЛЮЖИНУ

(власне ім'я, прізвище, здобувача у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

(галузь знань)

за спеціальністю 035 «Філологія»

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради додається (за наявності).

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Іван ЗИМОМРЯ

(власне ім'я та прізвище)

